

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ УКРАЇНСЬКОЇ Й ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА
ЖУРНАЛІСТИКИ
КАФЕДРА АНГЛІЙСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА СВІТОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ
ІМЕНІ ПРОФЕСОРА ОЛЕГА МІШУКОВА

ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

УЧНІВ

НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ЛІЦЕЇ

Кваліфікаційна робота (проект)
на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

Виконала: здобувачка 08–251М групи
заочної форми навчання
Спеціальності 014.021 Середня освіта
Освітньо-професійної (наукової) програми
014.021 Середня освіта (Англійська мова і
література)
Прозоровська Олександра Дмитрівна

Керівник: к. пед. н., доц. Воробйова А. В.

Рецензент: к. філол. н., доц. Валуєва І. В.

Івано-Франківськ – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Теоретичні засади формування соціокультурної компетентності	6
1.1. Специфіка формування соціокультурної компетентності в освітньому процесі.....	6
1.2. Стан проблеми формування соціокультурної компетентності у сучасній лінгводидактиці.....	18
РОЗДІЛ 2. Навчальні методи соціокультурного підходу у вивченні англійської мови в ліцеї	22
2.1. Соціокультурний підхід у вивченні англійської мови як основа для формування соціокультурної компетентності.....	22
2.2. Використання лінгвосоціокультурних методик для формування соціокультурної компетентності учнів ліцею	23
2.3. Використання комунікативного методу під час формування соціокультурної компетентності учнів ліцею.....	31
2.4. Метод проєктів у процесі формування соціокультурної компетентності на уроках англійської мови у ліцеї	37
ВИСНОВКИ	42
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	44

ВСТУП

Сучасний освітній процес є основою для подальшої співпраці людей різних культур, релігій, національностей. Саме тому навчання має відображати таку багатофункціональність та міжкультурність у спілкуванні. Структура, організація, форми, методи навчання і виховання мають бути спрямовані на забезпечення успішної взаємодії учня у міжкультурному просторі. Відповідно, оптимальна адаптація й функціонування майбутнього спеціаліста можливі лише за умов досягнення ним високого рівня соціокультурної компетентності.

Питання формування соціокультурної компетентності цікавить багатьох науковців, вчених-дидактів, методистів (І. А. Закір'янова, Г. В. Лисенко, В. В. Киливник, О. С. Пасічник, Т.К. Полонська, Н. П. Басай, С. Ю. Ніколаєва, М. Максимець, Л. Ф. Мелько та ін). Дослідники розглядають можливості використання знань про процеси інтеграції та глобалізації для підготовки учнів, які не тільки володітимуть ґрунтовними знаннями, а і вмітимуть нестандартно мислити, будуть готові до самореалізації та саморозвитку в умовах багатокультурної, багатомовної спільноти. Сучасний світ швидко змінюється, тому **актуальність** проблеми, що досліджується, пов'язана з необхідністю перманентного перегляду та оновлення методичної бази для формування соціокультурної компетентності учнів ліцею. Незважаючи на те, що теоретичні засади розвитку соціокультурної компетентності у значній мірі досліджено, існує потреба у створенні практичного матеріалу, оновленої системи вправ для навчального курсу «Англійська мова» в ліцеї, що сприятиме більш ефективному формуванню соціокультурної компетентності учнів. **Актуальність** роботи також пов'язана з потребою дослідити питання ефективності навчальних методів для формування соціокультурної компетентності на уроках англійської мови у ліцеї.

Зв'язок з науковими програмами, планами, темами. Кваліфікаційну роботу виконано на кафедрі англійської філології та світової літератури імені професора Олега Мішукова Херсонського державного університету в межах наукової теми «Вплив лінгвальних та екстралінгвальних чинників на формування фахівця з іноземних мов у сучасному мультикультурному просторі» (державна реєстрація №0117U003763).

Мета дослідження – розкрити теоретичні та практичні аспекти формування соціокультурної компетентності на уроках англійської мови в ліцеї.

Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких **завдань:**

- розглянути теоретичні засади процесу формування соціокультурної компетентності;
- визначити сутність поняття «соціокультурна компетентність», «соціокультурна діяльність»;
- проаналізувати зразки вправ та завдань для учнів ліцею, що сприятимуть процесу формування соціокультурної компетентності;
- дослідити навчальні методи, що найбільш ефективно забезпечують формування соціокультурної компетентності учнів;
- запропонувати елементи практичного матеріалу (розроблені фрагменти уроків, завдання, вправи) з формування соціокультурної компетентності учнів ліцею на уроках англійської мови.

Об'єктом дослідження є формування соціокультурної компетентності учнів під час вивчення іноземної мови.

Предмет дослідження – методи навчання англійської мови в ліцеї.

Досягнення мети передбачає застосування системи **методів і прийомів дослідження.** Процедура теоретико-методологічного дослідження включала метод аналізу наукової літератури з психології,

педагогіки, лінгвістики, культури мовлення, методики викладання іноземної мови; метод лінгвістичного спостереження та опису для інвентаризації й систематизації лінгвістичного та соціокультурного матеріалу; метод текстового аналізу для виявлення в аутентичних текстах соціокультурної складової. Дослідження проведено на матеріалі сучасних підручників і посібників з вивчення англійської мови для учнів ліцеїв України.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у проведеному аналізі навчальних методів, що потенційно найбільш ефективно забезпечуватимуть формування соціокультурної компетентності учнів ліцею на уроках англійської мови.

Практичне значення отриманих результатів зумовлюється можливістю їх використання при викладанні «Практичного курсу англійської мови», «Методики викладання іноземної мови у ЗЗСО», а також лекційних курсів «Країнознавство англійськомовних країн», при написанні курсових і кваліфікаційних робіт здобувачами освіти у ЗВО. Результати кваліфікаційної роботи також можуть бути корисними для професійної діяльності учнів, студентів, учителів ЗЗСО.

Результати дослідження було **апробовано** у вигляді доповіді («Формування соціокультурної компетентності учнів на уроках англійської мови в ліцеї») на III Міжнародній науково-практичній конференції «Лінгвістичні обрії XXI сторіччя», яка відбувалася у Херсонському державному університеті 28–29 листопада 2023 року. За темою виступу опубліковано статтю.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

1.1. Специфіка формування соціокультурної компетентності в освітньому процесі

Аналіз наукових праць вітчизняних та зарубіжних дослідників (А. Чернуха, А. Мурзіна, М. Максимець, Т. Колодько, Г. Корицька, В. Вітюк, Г. Лисенко, Л. Голованчук, Фольмер, О. Огієнко, О. Овчарук) виявив багатомірність та неоднозначність визначення поняття «соціокультурна компетентність». Так, В. Вітюк розглядає соціокультурну компетентність як «сукупність знань, навичок, та здібностей, що дозволяють ефективно спілкуватися українською мовою в різних ситуаціях відповідно до вимог мови і культури. У загальних рисах, соціокультурну компетентності можна охарактеризувати як розуміння культурних особливостей носіїв мови, їх звичок, традицій, норм поведінки, та вміння адаптуватися до комунікативної поведінки носіїв» [11, с. 65].

На цьому етапі дослідження доречно розглянути поняття «соціокультурна діяльність», адже компетентність формується саме через діяльність.

Лещук Г.В. розглядає соціокультурну діяльність як «педагогічну систему, що нерозривно переплетена з іншими аспектами людської життєдіяльності і має важливу роль у формуванні суспільних цінностей, переконань та норм поведінки» [30, с. 98]. В рамках цієї системи соціокультурна діяльність визначається як систематичний педагогічний процес, спрямований на розвиток та становлення особистості. У цьому контексті соціокультурну діяльність можна розглядати як «систему методів, засобів і форм, що контролюють процеси соціальної адаптації особистості і як окрему складову соціальних систем підготовки, виховання та освіти. Головна мета такої діяльності сприяти розвитку та

формуванню особистості через освітні процеси. Соціокультурна діяльність є інструментом соціалізації дітей, дозволяючи їм бути активними членами суспільства» [30, с.99].

Визначення соціокультурної діяльності (СКД) має свої особливості. Н.В. Кочубей зазначає, що термін «соціокультурна діяльність» включає два аспекти: культурний і соціальний, і може бути розкладений на два окремі поняття – «культурна діяльність» і «соціальна робота» [27].

Культурна діяльність визначається як «творча, наукова, бібліотечна, інформаційна, музейна, освітня, культурно-дозвілєва та розважальна діяльність, спрямована на створення, поширення, популяризацію, збереження і використання культурних цінностей для задоволення культурних потреб громадян)» [19, с.23].

Соціальна робота – це галузь наукових знань, академічна дисципліна та професійна діяльність, яка спрямована на підтримку та надання кваліфікованої допомоги різним людям, групам, громадам для відновлення або покращення їхньої соціальної функціональності та підтримки громадянських прав, запобігання соціальному виключенню [51].

Оскільки культурна діяльність і соціальна робота мають виразно педагогічне спрямування, ще одним поняттям, яке допомагає визначити сутність соціокультурної діяльності, є соціальна педагогіка. Соціальна педагогіка розглядається як «теорія соціального виховання людини протягом її життя і є педагогічною складовою соціальної роботи» [53, с. 78].

Соціокультурна діяльність знаходиться на перетині культурної діяльності, соціальної роботи та соціальної педагогіки. Ця діяльність включає процес залучення людини до культури та її активну участь в цьому процесі, який реалізується через суспільство та його соціальні інститути.

Загалом, соціокультурна діяльність є системою дій, яка відображає цілі та функції державної політики у сфері культури і дозвілля, визначає методи і засоби їх реалізації та включає роль людини у процесі її залучення до культури.

Соціокультурна діяльність є ключовим аспектом у формуванні компетентності. Це поняття вказує на активну участь людини у культурному та соціальному середовищі, де вона набуває важливі навички та знання. Іншими словами, соціокультурна діяльність – це процес, у якому людина взаємодіє з культурою та суспільством, а ця взаємодія сприяє розвитку відповідної компетентності.

У рамках соціокультурної діяльності, людина вчиться розуміти та використовувати культурні коди, навички спілкування, розуміння соціальних норм і цінностей. Ці аспекти допомагають формувати соціокультурну компетентність, яка включає в себе розуміння і вміння взаємодіяти з іншими людьми у різних культурних та соціальних контекстах.

Соціокультурна діяльність сприяє розвитку креативності, адаптації до різних ситуацій і виробленню культурної свідомості. Вона допомагає особистості стати більш компетентною в культурному розумінні та ефективніше взаємодіяти з різними соціальними групами.

Таким чином, соціокультурна компетентність неможлива без соціокультурної діяльності, оскільки саме через взаємодію з соціокультурним середовищем учні набувають необхідні знання та навички. Така компетентність передбачає включення учнів у різноманітні соціокультурні контексти, де вони можуть застосовувати свої мовні знання та розуміння місцевих культурних особливостей. Соціокультурна діяльність є ключовим елементом в навчанні формування соціокультурної компетентності, оскільки вона допомагає учням

розуміти та адаптуватися до різних культурних контекстів і сприяє розвитку міжкультурної толерантності.

Розглядаючи визначення терміну «соціокультурна компетентність» у різних наукових джерелах можна виокремити спільну ідею: соціокультурна компетентність є невід'ємною частиною загальнокультурного розвитку особистості.

Науковиця Олена Огієнко, наприклад, визначає соціокультурну компетентність як «інтегративну якість особистості, яка позначається на її готовності до соціокультурної діяльності» [44 с. 44]. О. Огієнко акцентує увагу на інтегративності, тобто поєднанні різних аспектів соціокультурної компетентності. Володіння соціокультурною компетентністю, на думку дослідниці, передбачає «внутрішню готовність до різних видів діяльності у соціокультурному просторі» [44 с. 45].

Олена Овчарук поділяє погляд на визначення терміну, вважаючи його «інтегративною властивістю особистості, що визначає готовність до соціокультурної діяльності, що виражається у позитивному ставленні до неї, глибоких знаннях і розумінні, спрямованих на розв'язання соціокультурних завдань» [43 с. 79].

Вчена Людмила Голованчук відкриває більший контекст для терміну «соціокультурна компетентність», розглядаючи її як готовність особи до «соціокультурної взаємодії, здатність до діалогової комунікації та адаптації до соціокультурного середовища іншої країни, а також як знання соціального контексту» [14, с. 3].

Тетяна Фоменко сприймає соціокультурну компетентність як якісну рису особистості, яку можна формувати шляхом «засвоєння комплексних знань про особливості соціокультурного життя в інших країнах та їх ціннісні аспекти» [56, с. 146].

У наукових дослідженнях Н. Бориско соціокультурна компетентність описується як здатність до міжкультурного розуміння та

свідомості, яка включає в себе «мовну та міжкультурну спроможність спілкуватися в умовах використання двох або більше мов та культур» [9, с. 32].

Таким чином, соціокультурна компетентність є важливою складовою особистісного розвитку та суспільного прогресу. Різні визначення цього терміну, запропоновані різними науковцями, підкреслюють інтегративну природу цієї компетентності, що включає в себе різні аспекти, такі як готовність до соціокультурної діяльності, позитивне ставлення до неї, глибокі знання і розуміння, здатність до діалогової комунікації, адаптація до різних соціокультурних середовищ та міжкультурне розуміння.

Слід звернути увагу, що деякі вчені включають до складу соціокультурної компетентності дві складові: країнознавчу й лінгвокраїнознавчу [2].

Країнознавча компетентність включає в себе знання про культуру країни, історію, географію, економіку, устрій держави та традиції. Кожний урок іноземної мови відображає момент культурної зустрічі, оскільки кожне іноземне слово несе в собі відображення іншого світу та його культури: кожне слово має своє коріння у національній свідомості. Вчити людей спілкуватися (як усно, так і письмово), вчити їх творити та взаємодіяти, а не лише розуміти іноземну мову, це завдання, яке важко виконати, особливо у зв'язку з тим, що спілкування – це не тільки вербальний процес. Його ефективність, крім знання мови, залежить від безлічі факторів: умов і культурного контексту спілкування, вивчення правил етикету, розуміння невербальних форм комунікації, а також наявності глибоких фонових знань і багатьох інших аспектів.

Для ефективного спілкування між представниками різних культур необхідно не лише подолати мовний бар'єр, але й бути культурно освіченим співрозмовником. Серед компонентів культури, які мають

національно-специфічний характер, можна виділити наступні: а) традиції, або стійкі елементи культури, включаючи звичаї; б) побутові особливості, що тісно пов'язані з традиціями і часто визначаються як традиційно-побутова культура; в) повсякденна поведінка, що включає в себе звички та прийняті в даному соціумі, норми спілкування, а також пов'язані з цим невербальні особливості спілкування, що використовують учасники певної лінгвокультурної спільноти; г) національні особливості мислення представників певної культури; д) художня культура, яка відображає культурні традиції певного етносу [40].

Серед основних цілей вивчення культури англomовних країн слід назвати наступні:

1. Розвивати в учнів навички орієнтуватись в соціокультурних аспектах життя жителів Великої Британії та США, Австралії, Нової Зеландії тощо.
2. Формувати уміння вирішувати комунікативні задачі особливо у разі виникнення комунікативних непорозумінь.
3. Розвивати вміння адаптуватися в іншомовному оточенні, розуміти необхідність дотримуватися традиційних норм ввічливості та виражати повагу до традицій, ритуалів та способу життя представників інших культурних спільнот.
4. Сприяти засвоєнню рідної культури в іншомовному оточенні.

Отже, країнознавча компетентність допомагає стати більш обізнаним і відкритим до різних культур та світоглядів, сприяє розвитку толерантності та глибшому сприйняттю світу навколо. Ці знання допомагають розширити культурний горизонт, розвивають толерантність і сприяють міжкультурному взаєморозумінню. Країнознавча компетентність важлива в умовах глобалізації, оскільки дозволяє краще адаптуватися до різних культурних середовищ і сприяє більш глибокому сприйняттю світу.

Звернемось до особливостей лінгвокраїзнавчої компетентності. А. М. Мормуль визначає таку компетентність як «систему уявлень про національно-культурні особливості певної країни, вміння взаємодіяти з носіями мови, розуміти їхню мовленнєву та немовленнєву поведінку в процесі життєдіяльності та спілкування етносу» [13, с. 78].

Лінгвокраїнознавча компетентність включає в себе розуміння мовних особливостей. Ця компетентність охоплює наступні аспекти:

- знання граматичних та фонетичних особливостей мови, що передбачає розуміння правил, що регулюють будову речень, вживання видочасових форм, способів дієслова, а також особливостей звукоутворення та вимови звуків.
- розуміння мовних варіацій, таких як діалекти, жаргонізми, та сленг. Здатність розрізняти різні варіанти мови, які використовують у різних соціокультурних та регіональних групах, а також у різних життєвих та професійних сферах.
- знання специфічної лексики та виразів, які використовують носії мови. Такий аспект передбачає розуміння лексичних одиниць та виразів, що можуть мати специфічне значення у певному культурному та соціокультурному контексті.

Лінгвокраїнознавча компетентність грає важливу роль у сприйнятті та використанні мови і допомагає розширювати розуміння культурного та мовного багатства різних країн. Ця компетентність стає особливо важливою в умовах глобалізації та розширення міжнародної взаємодії. Розуміння мовних особливостей та варіацій дозволяє ефективніше спілкуватися з представниками інших культур, робить можливим подолання мовних бар'єрів та сприяє глибшому розумінню інших народів. Крім того, лінгвокраїнознавча компетентність сприяє розширенню культурного горизонту, оскільки вона дозволяє поглиблено вивчати та

розуміти різні аспекти культури, пов'язані з мовними виразами та специфічною лексикою.

Отже, лінгвокраїнознавча компетентність є необхідною складовою загальної мовної та культурної освіти, що допомагає ліцеїстам краще розуміти мову через культуру та взаємодіяти з представниками різних культур та мов у світі.

Після порівняння країнознавчої та лінгвокраїнознавчої компетентностей можна зробити висновок, що обидві ці компетентності є важливими в умовах сучасного світу. Країнознавча компетентність дозволяє розуміти та поважати культурні різниці, розширює культурний горизонт і сприяє міжкультурному взаєморозумінню. Лінгвокраїнознавча компетентність включає в себе розуміння мовних аспектів і культурних нюансів, пов'язаних з мовою. Обидві компетентності допомагають сприяти толерантності та глибшому сприйняттю різних культур та світоглядів, сприяють міжкультурному взаєморозумінню і важливі в умовах глобалізації.

Соціокультурна компетентність передбачає ознайомлення з національно-культурними аспектами мовлення та здатність користуватися елементами соціокультурного контексту, які є важливими для розуміння мови з точки зору носіїв. Ці аспекти включають в себе звичаї, правила, норми, соціальні умовності, ритуали, соціальні стереотипи, країнознавчі знання та ін.

Загалом, формування соціокультурної компетентності є необхідним завданням у сучасному освітньому процесі, оскільки воно сприяє розвитку критичного мислення, глибокому розумінню культурних різниць і сприяє готовності учнів до міжособистісної і міжкультурної співпраці не лише в межах своєї країни, але й на міжнародному рівні. Вчителі мають відігравати ключову роль у цьому процесі, спрямовуючи

учнів на шляху до розвитку соціокультурної компетентності та сприяти їх всебічному розвитку.

Процес формування соціокультурної компетентності на уроках вивчення мови пов'язаний з рядом умов, виконання яких забезпечить його дієвість і ефективність. На початковому етапі формування соціокультурної компетентності має носити пізнавальний характер, що пізніше стимулюватиме пошукову, дослідницьку та науко-дослідницьку діяльність учнів.

Під час формування соціокультурної компетентності вчителі стикаються з необхідністю вирішення низки завдань, серед яких:

1. Збільшення мотивації учнів у процесі обговорення соціокультурних проблем і питань.
2. Заохочення учнів до вирішення мовленнєвих задач, пов'язаних з соціокультурними поглядами опонентів.
3. Подолання пасивності учнів у соціокультурному спілкуванні.

Усі ці виклики залежать від зацікавленості учнів у виконанні соціокультурних завдань. Відповідно, важливим завданням є вибір цікавого матеріалу з країнознавства відповідно до вікових особливостей учнів.

Однією з ключових передумов успішного формування соціокультурної компетентності є правильний вибір режимів. Вирішення соціокультурних завдань найкраще проводити в макрогруповому режимі, залучаючи всіх учнів до активної участі. Розв'язання проблеми спільною роботою всього класу також є одним із методів уникнення соціокультурних помилок.

Учні ліцею мають вже розвинену емоційно-чуттєву сферу, тому для формування соціокультурної компетентності добре використовувати віршовані тексти відомих поетів, які не лише ілюструють певні аспекти особистого життя, але й сприяють обговоренню соціокультурних явищ.

Музичні композиції різних епох у виконанні відомих виконавців, таких як Луї Армстронг чи Дюк Еллінгтон, також можуть використані для інтерпретації ритму та мелодії як соціокультурних явищ. Мистецькі твори (картини Вільяма Хогарта, Джона Констебла чи Джона Рейнольдза) можуть надати учням можливість відкрити соціокультурні реалії та висловити свої думки щодо них.

Подібні форми та режими роботи допомагають учителю подолати пасивність учнів під час спілкування, стимулюватимуть їх до дослідження та пошуку нової інформації, а також сприятимуть запобіганню соціокультурних помилок та допомагатимуть у подоланні труднощів у формуванні соціокультурної компетентності серед учнів ліцеїв. Важливо враховувати ще одну тенденцію: занурення в культурні особливості нації, яка є носієм іноземної мови можна поглибити читанням літератури. У Європі часто проводять порівняльний аналіз культурних особливостей різних націй. Особлива увага приділяється формуванню позитивного ставлення до інших культур. Учні повинні бути готові до розуміння та прийняття іншої культури. Це може бути досягнуто не лише на уроках, але й в позаурочний час, за допомогою різноманітних конкурсів та вікторин, де використовують завдання з розвитку соціокультурної компетентності учнів.

Підсумовуючи все вищесказане, варто зазначити, що важливість формування соціокультурної компетентності на уроках англійської мови не може бути переоцінена. Ця проблема передбачає вивчення як мовних структур, так і культурних аспектів, що дозволяє учням розуміти та адаптуватися до соціокультурного контексту, де вони можуть використовувати свої мовні навички. Формування соціокультурної компетентності на уроках англійської мови сприяє розвитку міжкультурної толерантності та глибшому культурному розумінню учнів, що робить процес навчання більш змістовним і якісним. Формування

соціокультурної компетентності вимагає не лише навчання мови, але і активної соціокультурної діяльності, яка надає можливість учням розвивати розуміння та адаптацію до різних культурних середовищ і сприяє розширенню їхнього культурного горизонту.

1.2. Стан проблеми формування соціокультурної компетентності у сучасній лінгводидактиці

Питання змісту сучасних підручників англійської мови для учнів ліцею у контексті формування соціокультурної компетентності є особливо важливим, оскільки включає аспект адаптації навчального матеріалу до різних культурних реалій та розуміння культурних відмінностей.

В сучасній лінгводидактиці існує загальна усвідомленість важливості формування соціокультурної компетентності серед учнів ліцеїв. Методичні матеріали, включаючи підручники та посібники для вивчення англійської мови в ліцеях, розробляють з урахуванням важливості соціокультурного аспекту.

Велика кількість сучасних підручників містить розділи з країнознавчою та соціокультурною інформацією. Теми, які розкривають особливості культури, традицій, свят, їжі, спорту, географічних особливостей і т.і. різних народів стають частиною навчальних матеріалів. Так, підручник «Prime Time» пропонує теми : «Food and Drinks», «Great people and legends», «On holiday», «Art and Culture». Підручник «English File» поглиблює знання учнів у вивчення тем : «No time for anything», «Superlative cities», «Born to sing». Варто зазначити, підручники «English File», «Prime Time» включають дійсно корисну країнознавчу інформацію та ефективні завдання для розвитку

соціокультурної компетентності. Наприклад, підручник «English File» наступну вправу: ex 7 (b) p.45 *Read ten facts about the lives of the two men. In pairs, decide which five are about Bob Marley (BM) and which five are about Ziggy Marley (ZM). Work in pairs. Read the facts about Bob Marley and about Ziggy Marley. Close your books and tell your partner what you can remember.* Такий рецептивно-репродуктивний, умовно-комунікативний, тренувальний вид вправи, що виконується у класі, одночасно з розвитком мовних та мовленнєвих навичок збагачує знаннями про особливості музичного мистецтва, знайомить з його представниками. Подібна вправа запропонована і в підручнику «Prime Time» з теми «Making a restaurant booking».

Аналізуючи підручник «Prime time», варто зазначити, що кожен модуль містить в собі розділ «Culture Corner», який є необхідним для формування соціокультурної компетентності учнів ліцеїв. Частина книги збагачені країнознавчою та лінгвокраїнознавчою складовими, автентичними текстами та великою кількістю різних типів вправ. У підручнику висвітлюють підтеми, які безпосередньо зацікавлять учнів, а саме: «Eating Out in the UK», «Pacific Coast Highway», «Yellowstone National Park», «Red Nose Day», «The Pilgrims – Sailing to a new life». Підручник «English File» також збагачений різноманітними темами, наприклад: «Lost weekend», «Right place, wrong person», «Superlative cities», «You must be mine», та «Born to sing». Проаналізувавши вправи обох підручників, треба підсумувати, що в обох підручниках достатньою є кількість вправ та змістовного насичення для формування соціокультурної компетентності учнів ліцею.

Проте, не дивлячись на ці позитивні тенденції, залишаються питання щодо якості та кількості соціокультурного матеріалу в сучасних навчальних ресурсах. Тому, важливо провести детальний аналіз та оцінку наявних методичних матеріалів з позиції їхнього внеску у формування

соціокультурної компетентності. Зміст підручників минулих років може містити матеріал, що розкриває стереотипні або застарілі уявлення про різні культури. Наприклад, можуть підкреслюватись загальноприйняті, але не завжди правильні, не актуальні думки про певні особливості нації, що призводитиме до викривленого сприйняття ідеї про культурну різноманітність.

Сучасні підручники мають бути чутливими до різних культурних перспектив та надавати можливість учням дізнатися про світ інших культур об'єктивно. Мають бути враховані актуальні теми та проблеми, такі як міграція, глобалізація, рівень та спосіб життя у різних країнах, технічні інновації, нові тенденції у мистецтві та літературі. Матеріал підручника має бути націлений на формування міжкультурно компетентної особистості – людини, яка «активно використовує свої метазнання про культури для управління різноманітними потребами, досягнення своїх особистих цілей і створення особистої ніші в мультикультурних ситуаціях» [18, с. 56].

Розв'язання цих проблем може включати оновлення підручників для врахування сучасних культурних реалій, використання аутентичних матеріалів та розробку практичних завдань для розвитку соціокультурної компетентності. Сучасний підручник з іноземної мови повинен також відповідати сучасним дидактичним та лінгводидактичним принципам, які відображають нові підходи до освіти загалом і концепції іншомовної освіти зокрема.

Сучасний підручник іноземної мови повинен ґрунтуватися на принципах компетентнісного, комунікативно-діяльнісного, особистісно орієнтованого та культурологічного підходів. Компетентнісний підхід, як визначальний принцип конструювання підручника, передбачає структурування матеріалу так, щоб забезпечити взаємопов'язаний

розвиток усіх компонентів іншомовної комунікативної компетентності: мовної, мовленнєвої, соціокультурної та загальнонавчальної.

Отже, формування соціокультурної компетентності є складним і всебічним процесом, який передбачає не лише передачу нових способів діяльності учня, але й становлення його особистості у мотиваційній, інтелектуальній, афективній та поведінковій сферах. Акцент формування соціокультурної компетентності учня ліцею повинен бути зроблений на основі якісного навчання, у процесі якого враховуються ті аспекти, які складають основу майбутньої спеціалізації.

Важливо підкреслити, що цей процес не повинен відбуватися випадково або безпорадно. На думку Н. Редько «Для досягнення високого рівня соціокультурної компетентності необхідні спеціальні формуючі методичні заходи, які передбачають активну участь та творчу самореалізацію індивіда. Спрямоване досягнення високого рівня соціокультурної компетентності учнів вимагає від них самовизначення, самовираження та творчої активності» [48, с. 236].

Алгоритм формування соціокультурної компетентності включає такі ключові компоненти:

1. Формулювання власних мотиваційних установок, тобто визначення життєвих цінностей, позицій та поведінкових зразків, що сприяють високому рівню соціокультурної компетентності.

2. Розвиток базових психічних процесів, зокрема, активізація мотивів професійного навчання, обмірковування альтернативних педагогічних рішень, свідомий вибір, самостійне підтвердження професійного та особистісного розвитку.

3. Використання комплексу методів педагогічної дії, що включає як традиційні, так і інтерактивні методи, що сприяють активному залученню учнів та їхньому творчому розвитку.

Таким чином, алгоритм формування соціокультурної компетентності сприяє становленню мотиваційної, інтелектуальної, афективної та поведінкової сфер особистості майбутнього учня ліцею. Це не лише трансформує рівень виконання завдань від репродуктивного до творчого, але й гармонізує комунікативний, діяльнісний та особистісний аспекти готовності до навчального процесу учнів.

РОЗДІЛ 2. НАВЧАЛЬНІ МЕТОДИ СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ПІДХОДУ У ВИВЧЕННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ЛІЦЕЇ

2.1. Соціокультурний підхід у вивченні англійської мови як основа для формування соціокультурної компетентності.

Соціокультурний підхід у навчанні англійської мови заснований на ідеї, що мова і культура не можуть розглядатися окремо, але повинні сприйматись як нерозривний процес, який має вирішальне значення для успішного оволодіння іноземною мовою. Основні напрями соціокультурного підходу у вивченні англійської мови включають вивчення культурних аспектів мови, дослідження специфіки мовленнєвої поведінки та активну участь в іншомовному спілкуванні.

Дослідники соціокультурного підходу у навчанні іноземної мови наголошують на актуальності цієї проблеми для сучасного освітнього простору. О.А. Жеманова зазначає, що «соціокультурний підхід у навчанні іноземних мов орієнтований на тісну взаємодію мови з країною та культурою, яку вивчають. Він спрямований на взаємодію культур і розвиток культурознавчого аспекту в процесі навчання» [17, с. 136]. Цей підхід покликаний включити учнів ліцею у діалог культур і призвести до кращого ознайомлення з культурою мови, яку вони вивчають.

Соціокультурний підхід відкриває можливість глибокого розуміння функціональної соціокультурної грамотності, яка формується завдяки вивченню інших предметів. Для розвитку соціокультурної компетентності можуть використовувати різні технічні засоби, інформаційно-комунікаційні технології.

На думку Л. В. Мороз, соціокультурний підхід «підкреслює важливість розвитку міжкультурної взаємодії та її взаємозв'язок з національною культурою, а також з культурою в повсякденному житті та звичаями. Ігнорування аспектів соціокультурної комунікації під час

вивчення мови може призвести до появи помилок, які пізніше виявлятимуться у мовній культурі та мовному спілкуванні» [38, с. 23].

Зазначене вище дає підстави стверджувати, що соціокультурний підхід став ключовим у розвитку методики вивчення іноземних мов і передбачає вивчення мови як засобу спілкування в конкретних соціокультурних умовах.

Потреба в розширенні соціокультурної компетентності в шкільній освіті є важливим завданням, яке обумовлене як загальноєвропейськими, так і національними вимогами. Політичні умови, що впливають на учнів, визначають їх відносини як соціокультурної спільноти з національною ідентичністю та мовними особливостями. На думку Є. В. Солопуна, вчителю іноземної мови важливо розуміти цілі соціокультурної освіти і відповідно обирати методи та матеріали для формування соціокультурної компетентності учнів. Це включає в себе розробку відповідних завдань, сприяння розвитку критичного мислення, організацію ефективних навчальних режимів для опанування соціокультурними навичками, підтримку індивідуальної роботи учнів та вибір відповідного вербального і невербального матеріалу для різних соціокультурних ситуацій. «Формування соціокультурної компетентності вимагає різних режимів роботи, включаючи індивідуальну роботу, роботу в парах, трійках і командах. Крім того, вчителю необхідно бути здатним передбачити можливі труднощі та соціокультурні помилки, базуючись на знанні рівнів мовної та мовленнєвої компетентності учнів» [51, с. 36]. Така стратегія сприяє систематичному і послідовному розвитку соціокультурної компетентності, яка включає розуміння та інтерпретацію різних аспектів культури, пов'язаних з мовними виразами і специфічною лексикою. Соціокультурний підхід допомагає учням вивчати та розуміти нюанси міжкультурного спілкування, а також сприяє культурному обміну і взаєморозумінню, що є надзвичайно важливим у сучасному світі.

Отже, соціокультурний підхід у навчанні англійської мови базується на нерозривному зв'язку мови та культури. Він покликаний розвивати соціокультурну компетентність учнів, розуміння культурних особливостей та нюансів у використанні мови в різних соціокультурних контекстах. Важливими аспектами цього підходу є вивчення культурних аспектів мови, активна комунікація та розвиток міжкультурного обміну. Учитель повинен обирати методи та матеріали, які сприятимуть формуванню соціокультурної компетентності учнів, створюючи різноманітні типи уроків та завдання. Систематичний розвиток соціокультурної компетентності допоможе учням краще розуміти та взаємодіяти в умовах багатокультурності. Соціокультурний підхід сприяє покращенню навичок комунікації та оптимізує важливість міжкультурної взаємодії.

2.2 Використання лінгвосоціокультурних методик для формування соціокультурної компетентності учнів ліцею

Над методичною розробкою лінгвосоціокультурних методик сьогодні працюють вітчизняні та зарубіжні вчені. Так, І. М. Алексійчук розглядає лінгвосоціокультурні методики у навчанні іноземних мов як ті, які «об'єднують лінгвістичні, соціолінгвістичні та культурні аспекти вивчення та навчання мови» [1, с. 47]. Такі методики спрямовані на вивчення іноземної мови з урахуванням культурних особливостей спілкування у певному соціумі.

Лінгвосоціокультурні методики працюють у різних аспектах: знайомство власне з культурою, з її впливом на мову, правильне використання мови в різних мовленнєвих ситуаціях. Завдяки використанню указаних методик під час вивчення англійської мови учні починають інтуїтивно розуміти, як розвиватиметься патерн спілкування,

вчатися правильно реагувати на зміни в умовах культури англомовної країни.

Лінгвосоціокультурні методики більш ефективно забезпечують процес занурення в атмосферу іншомовного спілкування. Такі методики забезпечують розвиток іншомовної комунікативної компетентності насамперед через відповідне сприйняття мовлення співрозмовника та автентичний матеріал. Лінгвосоціокультурні методики націлені на вивчення тих мовних одиниць, які найбільш чітко відображають національні особливості суспільства. Спеціальний відбір та вивчення мовних одиниць, в яких відображена своєрідність національної культури, дають можливість вивчати мову не тільки як засіб спілкування, а й як спосіб ознайомлення учнів з новою реальністю.

Лінгвосоціокультурні методики навчання іноземної мови зазвичай спрямовані на вирішення двох основних задач.

1. Отримання інформації про культурні особливості через вивчення лексичної одиниці. У цьому випадку дослідження культурного компоненту є основним завданням навчання. Такий прийом був домінуючим протягом деякого часу у методиці викладання української мови як іноземної.
2. Сприйняття або подача мовної одиниці на тлі обговорення образів, які присутні у свідомості носіїв англомовної культури. У цьому випадку йдеться про образ, сформований на основі національно-кодифікованих асоціацій.

Під час вирішення задач у рамках другого підходу, працюючи над семантикою, розуміючи національно-культурний компонент значення, мова виступає на перший план навчання.

Отже, головна мета лінгвосоціокультурних методик навчання англійської мови полягає у забезпеченні комунікативної компетентності

в актах міжкультурної комунікації, насамперед через адекватне сприйняття мовлення співрозмовника та розуміння автентичних текстів.

Лінгвосоціокультурні методики забезпечують вирішення ряду проблем, зокрема, навчання правильного розуміння автентичного тексту. Тому, такі методики залишаються надзвичайно актуальними не тільки для лінгводидактики, а і для навчання перекладу. Часто автентичні тексти лінгвокультурного змісту містять специфічну лексику, яка представляє особливі труднощі під час навчання іноземної мови учнів ліцею. Така робота дає можливість учням розширити свої знання в конкретній області, підготуватись до майбутньої професійної діяльності.

Лінгвосоціокультурні методики включають обов'язкове ознайомлення зі зразками автентичних текстів. Така робота сприяє створенню умов для активізації пізнавальної діяльності, для розвитку таких якостей, як почуття поваги до іноземної культури, розвиваючи при цьому почуття гордості і любові до свого. Читаючи, учні не тільки знайомляться з новим для них світом, а й починають орієнтуватися в ньому, вчать поважати загальнолюдські цінності та отримувати моральне задоволення від самого процесу читання. «Задоволення пізнавального інтересу учнів викликає і розвиває в них позитивний інтелект» [7, с. 34].

Важливість читання автентичних текстів також пояснюється підвищенням пізнавальної мотивації учнів ліцею. Інтереси та потреби учнів дуже тісно пов'язані з навчальними та пізнавальними мотивами, які є основними тригерами активізації навчальної діяльності. Читання художніх текстів мовою оригіналу заслуговують на особливу увагу. У художньому тексті є місце діалогам, де різні форми використання мови, формули ввічливості, безеквівалентна лексика розширюють лінгвістичні та краєзнавчі знання учнів, дозволяючи їм краще зрозуміти специфіку та своєрідність іншої мови і культури.

Отже, читання автентичних текстів, як один із прийомів лінгвосоціокультурних методик, сприяє підвищенню комунікативно-пізнавальної мотивації, формує лінгвокультурологічну та міжкультурну компетентності, позитивно впливає на особистісно-емоційний стан учнів, забезпечує можливість одночасної адресації до мови і культури, дозволяє в комплексі і більш ефективно вирішувати поставлені перед навчальним закладом задачі через іноземну мову як посередника.

Під час вивчення англійської мови у ліцеї лінгвосоціокультурні методики реалізують через виконання завдань з:

- розвитку іншомовних компетентностей в аудіюванні, говорінні, читанні, письмі та перекладі;
- ознайомлення з національно-культурними особливостями країни, мова якої вивчається, розвитку умінь адаптувати свою поведінку відповідно до цих особливостей;
- навчання вибору лінгвістичних форм і способів висловлювання, які відповідають ситуації спілкування;
- вивчення комунікативних стратегій і тактик.

Користуючись лінгвосоціокультурними методиками нами розроблено низку завдань з формування соціокультурної компетентності.

Task 1. Read facts from the biographies of famous people. Try to guess whose biography it is.

1) He was one of the members of the Royal family but he was not a monarch. He was born in Greece. He was a qualified pilot. Sometimes he gave interviews. The sphere of his interests was very wide: «environment, wildlife, science and technology and sport. He was... **(Prince Philip)**.

2) She was one of the members of the Royal Family. She was one of the world's richest women. Three quarters or more of her working life was spent in an office reading and signing state papers. She never gave interviews. She liked to spend time with her grandchildren, watch horse-racing, go for a walk and watch

TV. Her title in the UK is: «Elizabeth the Second, by the Grace of God of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and of her other Realms and Territories Queen, Head of the Common wealth, Defender of the Faith». She is... (**Queen Elizabeth II**)» [61].

Task 2. Write down and learn new words and phrases. Read the article about the famous longtime couple.

strength and stay [streŋθ ænd steɪ] – сильний та стійкий

humble beginnings [hʌmbl bi 'ɡɪniŋz] - скромний початок

budding romance [bʌdɪŋ rəʊ 'mæns] - багатообіцяючий роман

dashing ['dæʃɪŋ] - ефектний, бравий

years of courting [jɪəz ɒv 'kɔ:tiŋ] - роки залицяння

engagement [ɪn 'geɪdʒmənt] - заручини

stalwart companion ['stɔ:lwət kəm 'rænjən] - відданий супутник

citizenship ['sɪtɪznʃɪp] - громадянство

anniversary [ˌæni 'vɜ:səri] - річниця

longtime couple ['lɒŋtaɪm 'kʌpl] - пара, яка одружена багато років

«Look back at Prince Philip's 73-year royal love story with Queen Elizabeth

From their courtship to their royal wedding and their almost 74-year marriage, Queen Elizabeth II and Prince Philip's love story spanned decades and garnered public interest. Buckingham Palace announced April 9 that the Duke of Edinburgh died at Windsor Castle. He was 99. British historians and commentators often say Philip was one of the keys to the queen's enduring success as a monarch. The queen famously described him as her "strength and stay" at the couple's golden wedding anniversary in 1997. "He is someone who doesn't take easily to compliments, but he has quite simply been my strength and stay all these years," she said in her speech.

How Queen Elizabeth II and Prince Philip met

The couple's foundation had humble beginnings as a young budding romance when they met when the queen was 13. Philip's uncle, the ambitious Lord Louis "Dickie" Mountbatten, was close to the royal family and sought to introduce his handsome, dashing nephew to then-Princess Elizabeth, the future queen. Elizabeth never looked at another man, biographers of both say.

The royal wedding

After eight years of courting then-Princess Elizabeth and Royal Navy Lt. Philip Mountbatten got engaged in July 1947. Four months later they wed in a royal ceremony at Westminster Abbey on Nov. 20, 1947, a day they would go on to celebrate for more than 70 years. Together the couple shared four children, eight grandchildren and 10 great-grandchildren with one more on the way. Their children are Prince Charles, the Prince of Wales; Prince Andrew, the Duke of York; Princess Anne and Prince Edward Earl of Wessex. After Elizabeth took the throne Philip became Elizabeth's stalwart companion, though he gave up many things, including part of his identity and religion, to have her hand in marriage. Philip, born on the Greek island of Corfu, renounced his Greek citizenship and church and became British, Anglican and a royal duke after the two tied the knot. It wasn't until 1952 when his wife became the queen of a nation, almost five years after they married. The queen's father, King George VI, died at only 56, dramatically changing the lives of the young couple. Elizabeth was jolted to the throne, becoming the monarch and head-of-state at 27. Phillip, also thrust into new roles, left behind his beloved naval career and took on the job of supporting her, raising their family, managing her palaces and always walking a few paces behind her in public.

How Prince Philip, Queen Elizabeth II celebrated their love, anniversaries through the years

To mark each year of their union, Buckingham Palace has celebrated with the public by sharing snapshots of their romance behind palace doors, releasing stamps, or commemorating with celebrations. "I don't know that anyone had

invented the term platinum for a 70th wedding anniversary when I was born. You weren't expected to be around that long," the queen said in her 2017 Christmas speech of their recent anniversary mark. In honor of their most recent 73rd anniversary, the longtime couple received a homemade card from their grandchildren Prince George, Princess Charlotte and Prince Louis. Buckingham Palace released a special picture of the queen and Philip, opening the card with smiles across their faces.

How the COVID-19 pandemic affected the queen, Philip

Philip, who turned 99 in June, had been in isolation with the queen at Windsor Castle, at Balmoral Castle in Scotland, or at Wood Farm at Sandringham since March 2020 due to the COVID-19 pandemic. The Duke of Edinburgh was hospitalized for an infection on Feb. 16 at the private King Edward VII's Hospital often favored by royals. On the one-year anniversary of Britain's first pandemic lockdown, Queen Elizabeth marked a National Day of Reflection by sending flowers and a graceful note to the London hospital that took care of her husband during his hospitalization. On the ninth of April the palace shared a sentimental statement from the queen in announcing Philip's death: "It is with deep sorrow that Her Majesty The Queen announces the death of her beloved husband, His Royal Highness The Prince Philip, Duke of Edinburgh» [61] *Elise Brisco Daily American*

Task 3. Arrange the events described in the article in chronological order.

- «I don't know that anyone had invented the term platinum for a 70th wedding anniversary when I was born. You weren't expected to be around that long".
- The queen's father, King George VI, died at only 56.
- The Duke of Edinburgh was hospitalized for an infection on Feb. 16 at the private King Edward VII's Hospital
- They wed in a royal ceremony at Westminster Abbey on Nov. 20, 1947, a day they would go on to celebrate for more than 70 years»[61].

- Lord Louis "Dickie" Mountbatten sought to introduce his nephew to the Princess Elizabeth.
- «It is with deep sorrow that Her Majesty the Queen announces the death of her beloved husband, His Royal Highness the Prince Philip».
- Elizabeth was jolted to the throne, becoming the monarch and head-of-state at 27.
- The couple's foundation had humble beginnings as a young budding romance when they met when the queen was 13»[61].

Task 4. Choose words that match the meaning and put them into sentences

Anniversary; endurant and stalwart; palace; decades; introduce;
foundation; of courting; marked; raised; naval career

1. The queen described her husband as ...
2. Philip's uncle was close to the royal family and sought to ... his handsome, dashing nephew to the future queen.
3. «After eight years ... then-Princess Elizabeth and Royal Navy Lt. Philip Mountbatten got engaged in July 1947.
4. On the ninth of April the ... shared a sentimental statement from the queen in announcing Philip's death.
5. Elizabeth was ... to the throne, becoming the monarch and head-of-state at 27.
6. Phillip, also thrust into new roles, left behind his beloved ... and took on the job of supporting her, raising their family, managing her palaces and always walking a few paces behind her in public.
7. Queen Elizabeth II and Prince Philip's love story spanned ... and garnered public interest.
8. To mark each year of their ... , Buckingham Palace has celebrated with the public by sharing snapshots of their romance

9. Queen Elizabeth ... a National Day of Reflection by sending flowers and a graceful note to the London hospital that took care of her husband during his hospitalization.

10. The couple's ... had humble beginnings as a young budding romance when they met when the queen was 13»[61].

Task 5. Write an opinion essay “Can anyone be a monarch?”

Під час виконання цих завдань учні не лише отримають базу для засвоєння навчального курсу, але й знайомляться з особливостями державного устрою, культурою та цінностями нації, мову якої вивчають.

Отже, лінгвосоціокультурні методики вивчення іноземної мови спрямовані на розуміння учнями ліцею взаємозв'язку мови, культури та соціокультурного середовища. Вивчення мови у контексті її використання в реальних ситуаціях, аналіз культурних аспектів країни, де говорять цією мовою, використання аутентичних матеріалів та розвиток культурної компетентності створюють сприятливий фундамент для успішного вивчення іноземної мови. Завдяки лінгвосоціокультурним методикам розвиваються навички мовлення та розуміння культурних особливостей, що допомагає учням ліцеїв стати більш відкритими до інших культур і спілкуватися з носіями мови з впевненістю.

2.3 Використання комунікативного методу під час формування соціокультурної компетентності учнів ліцею

Комунікативний метод з'явився в 60–70-х роках минулого століття у Британії, коли англійська мова поступово почала набувати статусу мови міжнародного спілкування. Саме тоді стало зрозуміло, що традиційні для того часу методики перестали забезпечувати ефективне навчання англійської мови. Причиною була поява студентів-прагматиків, які потребували знання мови, в першу чергу, для активної комунікації.

Разом з цим студенти відчували різку нестачу знань щодо аспектів сучасної розмовної мови (ідіоми, фразеологізми, сленг, формули мовного етикету тощо). Ситуація, що склалась, стала поштовхом для запровадження комунікативного методу у навчанні англійської мови.

Одним з основних прийомів комунікативного методу є імітація ситуацій з реального життя, що покликана стимулювати учнів до активного говоріння. Саме тому важливо, що теми для обговорення є актуальними, живими, пов'язаними з повсякденним життям учнів, їх проблемами та інтересами.

Очевидним є факт, що оволодіння комунікативною компетентністю є головним завданням комунікативного методу навчання англійської мови. Активізація спілкування на актуальні теми неможлива без ознайомлення учнів з особливостями національної культури і побуту, володіння певним об'ємом культурознавчої та країнознавчої інформації. Відповідно, компонентом змісту навчання поряд з комунікативним виступає і соціокультурний.

Іноземна мова як інструмент пізнання в умовах комунікативно-орієнтованого навчання стає засобом соціокультурної освіти. Комунікативний метод вивчення англійської мови спрямований на розвиток навичок усного спілкування, говоріння та сприйняття на слух, відмінною рисою якого є акцент на актуальній сучасній комунікації з усіма її мовними (сленг, жаргон, ідіоми, фразеологізми, безеквівалентна лексика тощо) та мовленнєвими (етикетні формули, правила культури мовлення, риторичні елементи і т.і.) особливостями. Отже, занурення в атмосферу спілкування вимагає сформованої соціокультурної компетентності.

Однією із задач комунікативного методу навчання англійської мови учнів ліцею є подолання ними мовного бар'єру, здатність виражати свої думки без попередньої підготовки, передавати інформацію

співрозмовнику для отримання запланованої реакції. Викладач виступає учасником групи і водночас спострігає та контролює процес вичення мови. Найпоширеніші прийоми реалізації комунікативного методу навчання іноземної мови у ліцеї включають постійну практику усного спілкування під час занять у формі інтерактивних вправ і завдань, таких як: дискусія, диспут, обговорення, драматизація або імітаційно-рольові ігри, інтерактивні презентації тощо. Ефективними стають імпровізовані і підготовлені інтерв'ю, спільна робота в парах або групах, де учні взаємодіють між собою, обговорюють та обмінюються інформацією.

Спираючись на основні принципи комунікативного методу навчання англійської мови ми розробили фрагмент уроку з формування соціокультурної компетентності для учнів 7 класу ліцею.

ТЕМА: «I am a tourist» (7клас)

Цілі уроку:

Практичні

1. Вдосконалити навички сприйняття і розуміння іноземної мови на слух та під час читання.
2. Працювати над формуванням соціокультурної компетентності за допомогою використання відповідного лексичного матеріалу з теми уроку.

Розвиваюча: розвивати пам'ять, увагу, мислення учнів та їх комунікативні здібності, розвивати вміння працювати в парах, формувати соціокультурну компетентність, повагу та інтерес до різноманитних куточків нашої планети.

Освітня: навчити використовувати лексичний матеріал з теми в усному мовленні.

Виховна: формувати навички діалогічного мовлення з опорою на зразок, формувати культуру спілкування.

Обладнання: відеоматеріал на платформі youtube, презентація

Тип заняття: комбіноване (вивчення та використання матеріалу з теми; повторення лексичного матеріалу та його вживання під час виконання вправ).

План практичного заняття

Етап I. Початок заняття: організація групи, повідомлення практичних цілей.

Приєм: бесіда з учнями в режимі (T – S1, S2, S3 ...)

T.: Good morning! I'm glad to see you today. How are you? How are you getting on?

S1: Excellent!

S2: Not bad.

T.: That's good. I hope everyone is safe and you're ready to start our class.

1. Do you like to travel?

2. What interesting places, cities or countries have you visited?

3. What type of transport do you like most? What is the best transport for travelling?

4. What is your favorite destination? Why?

Етап II. Актуалізація опорних знань.

Приєм «Мікрофон»

You could already guess; the topic of today's lesson is «I am a tourist».

Would you name 3 things that you would take with you on a trip?

Учні по черзі відповідають:

If I was going on a trip I would take with me... (for example money, suitcase, tent)

Етап III. Тренування розуміння тексту, робота в парах.

T: Now let's read the dialogue in pairs

Foreigner (Іноземець): Excuse me, can you help me? I'm trying to get to Khreshchatyk Square.

Student (Учень): Of course! Khreshchatyk Square is a popular place in Kyiv. You're in the right city. Are you walking there or taking public transportation?

F: I think I'd prefer to walk. I've heard it's a beautiful area.

S: That's a great choice. You're not too far from it. So, where are you now?

F: I'm at Independence Square. I just visited the monument and the park here.

S: Great! From Independence Square, it's easy. Just continue walking straight along Khreshchatyk Street. You'll see shops, restaurants, and many people. It's the main street of the city.

F: Thank you. How far is it?

S: It's about a 15-minute walk from here. You'll know you're there when you see the tall buildings and the Maidan Nezalezhnosti Arch.

F: That sounds simple enough. Thank you for your help. I really appreciate it.

S: You're welcome! Enjoy your walk down Khreshchatyk Street, and I hope you have a great time at the square. If you need any more help, don't hesitate to ask.

F: Thanks again! Have a great day

Етап IV. Тренування аудіювання і говоріння, робота в парах.

T: Now let's watch a video about Top Tourist Attractions in the United States of America. (Учні дивляться відео на платформі Youtube)

https://www.youtube.com/watch?v=L12_0_hgy1o

T: Which attraction impressed you most?

Учні називають, які місця запам'ятали з відео.

T: Imagine that you are a tourist who came to the United States. You should ask a passer-by how to get to some famous places in the city. Act out a dialogue in pairs where one student is a local resident and the other is a foreigner.

Учні в парах складають діалог за прикладом прочитаного.

Етап V. Практика та закріплення нового матеріалу. Розвиток монологічного мовлення.

T: Imagine that you are a travel blogger: you have arrived at a popular place among tourists. Describe the things around you, describe your impression, the route.

Model: Now I am...

This place is famous...

Around me you can see... (describe the area)

You can get here using public transport

Here you can do...

Entrance here costs.../free

Impression: do you like it, or do you recommend it for a visit

Етап VI. Завершення заняття: підсумки заняття, пояснення домашнього завдання, оцінювання учнів

T.: So, the lesson is over, let's sum up the information you've learnt today. What new things have you found out?

S1: We've found out more information ...

T.: What activity at the lesson did you like the most?

S3: I liked working in pair and doing tasks together.

T.: Thank you for your active work today. I think you all deserve "excellent" marks

Your home task is: create the plan for future travelling.

Отже, комунікативний метод вивчення іноземних мов спрямований на формування комунікативної компетентності, розвиток навичок усного спілкування, сприйняття та розуміння на слух. Важливим аспектом цього методу є детальне вивчення соціокультурної складової спілкування, що включає знання культурних особливостей, історії та традицій народу, мову якого вивчають.

2.4 Метод проєктів у процесі формування соціокультурної компетентності на уроках англійської мови у ліцеї

У сучасній освіті метод проєктів є передовою технологією для вивчення англійської мови, оскільки дозволяє ефективно формувати ключові компетентності: мовну, мовленнєву, комунікативну, риторичну і, звичайно, соціокультурну. Такий метод однозначно сприяє залученню учнів ліцею до пошукової, дослідницької та наукової діяльності, надає додаткову мотивацію для навчання та дозволяє визначати та розвивати інтелектуальні та творчі здібності ліцеїстів.

У загальному розумінні, «проєктування є науково обґрунтованим процесом визначення параметрів майбутнього об'єкта або якісно нового стану існуючого проєкту, що стосується передбачуваного або можливого об'єкта, його стану чи процесу» [45, с.78] . Проєктування є особливим видом інтелектуальної діяльності, що «відрізняється перспективною орієнтацією та практичною спрямованістю досліджень» [26, с. 45]. Великою перевагою проєктної діяльності є розвиток в учнів різних навичок, таких як:

- планування роботи з урахуванням можливих результатів;
- вміння користуватися різними джерелами інформації;
- самостійний збір і накопичення матеріалу;
- аналіз, порівняння фактів і обґрунтування думок, добір аргументації;
- прийняття рішень;
- встановлення соціальних контактів (розподіл обов'язків, співпраця);
- створення «кінцевого продукту» – матеріального результату проєктної діяльності, такого як доповідь, реферат, фільм, календар, журнал, проспект, сценарій;
- підготовка циклу занять з тем, які зацікавлять учнів ліцею;
- публічне представлення створеного проєкту перед аудиторією;

- аналіз проєкту, рефлексія.

Метод проєктів представляє собою систему навчання, під час якої учні отримують знання, розробляючи та реалізуючи практичні завдання (проєкти), які поступово ускладнюються. Активне включення учнів у виконання цих проєктів сприяє засвоєнню нових аспектів людської діяльності в соціокультурному контексті. Існують різні дослідницькі проєкти та методи їх організації. Дослідницький проєкт за змістом може бути:

- орієнтований на конкретний предмет (виконується на матеріалі лише одного предмета);
- міжпредметний (включає теми з двох або декількох предметів, таких як географія, історія, або інформатика та англійська мова);
- орієнтований на підсумкову оцінку, де результати проєкту використовують для оцінки засвоєння навчального матеріалу учнями ліцею;
- орієнтований на поточне оцінювання, коли лише певна частина проєкту пропонується для самостійного опрацювання.

Чіткість організації проєкту визначається конкретністю постановки мети, визначенням запланованих результатів, добором точних вихідних даних. Ефективним методичним підходом для реалізації методу проєктів на уроках англійської мови в ліцеї є використання коротких методичних рекомендацій або інструкцій, де вказані необхідні та додаткові джерела літератури для самостійного вивчення, дослідження, вимоги вчителя до якості проєкту, оцінки результатів та кроки у процесі проєктування. Для досягнення цього ефекту важливо організувати роботу таким чином, щоб учні навчалися:

- формулювати основні та проміжні (поточні) цілі та завдання;
- знаходити оптимальні шляхи для їх вирішення;
- добирати та обґрунтовувати свій вибір;

- прогнозувати можливі наслідки свого вибору;
- діяти самостійно, без зовнішньої допомоги;
- порівнювати отримані результати з бажаними;
- об'єктивно оцінювати як процес діяльності, так і результати проєктування.

Проєктна діяльність передбачає колективну роботу учнів через значний обсяг інформації та технологічних аспектів, що потребують колективного зусилля. Такий підхід сприяє розвитку соціалізованих особистостей, оскільки учні ліцею, працюючи в команді, вчаться спілкуватися, вирішувати конфліктні ситуації, розвивати навички гармонізуючого спілкування, брати відповідальність за свої рішення та аналізувати результати своєї діяльності.

Під час роботи з інформаційною частиною проєкту деякі учні можуть зіткнутися з труднощами в орієнтації в інформаційному просторі. За допомогою методів та планування дій, вчитель сприяє взаємодії душі та розуму учнів, навчає їх критично мислити. Необхідність використання цього методу обумовлена тим, що сучасна освіта є активним учасником процесу створення нового світового простору. Використання нових інформаційних технологій не лише оживляє навчальний процес, але також відкриває нові можливості для розширення знань та мотивує, сприяючи індивідуалізації навчання. Проєктна діяльність дозволяє учням бути авторами та творцями, підвищує їх творчий потенціал і розширює світогляд, сприяє формуванню соціокультурної компетентності.

Спираючись на основні вимоги методу проєктів у навчанні англійської мови нами розроблено цикл занять з проєктної діяльності для формування соціокультурної компетентності учнів ліцею.

Проєкт з теми «Culture of the United States» (9 клас)

Мета проєкту: формування соціокультурної компетентності учнів, вдосконалення навичок командної роботи.

Завдання проєкту:

1. «Розвинути навички пошуку, систематизації, обробки інформаційного матеріалу, логічного викладу думок в письмовій мові (через проєкти) та усній (через захист проєкту);
2. Активізувати вміння і навички використання інформаційних технологій при створенні мультимедійних презентацій»[34];
3. Підвищити мотивацію учнів до вивчення культури, традицій, дослідження мовних особливостей американців .

Тип уроку: перевірка і контроль знань.

Форма уроку – захист проєктів з теми.

Обладнання уроку: мультимедійна установка для показу презентацій, роздатковий дидактичний матеріал (зведена таблиця для виставлення балів за проєкти).

Організаційний момент:

- оголошення теми уроку, постановка мети, завдань;
- знайомство з критеріями презентацій.

Teacher (T): Good morning, everybody. I'm very glad to see you. The topic of our lesson is Culture of the United States. I believe that this topic is very important and interesting for you. I hope you'll learn a lot for yourself while researching this topic. Also, you have to make power point presentations to support and make it more impressive. You will be divided into 3 groups. For the coming lesson all groups will present the results of their work.

Проекти з використанням мультимедійних презентацій.

Учні об'єднуються в пари або в мікрогрупи. Пропонуються на вибір три теми:

1. *Music*
2. *Cinematography*
3. *National cuisine*

Після розподілу тем між учнями вчитель пропонує зміст проєкту.

Music	Cinematography	National cuisine
popular singers	or popular actors	popular dishes
music bands		
musical genres	movie genres	cooking recipes
popular songs	popular movies	or fast food chains
	cartoons	
story of success	entertainment	best restaurants
	companies	

Заключний етап проєкту з проведенням рефлексії.

- Could you please share your opinions about this kind of activity: if it was difficult, interesting, boring, useful?
- Were the themes of the projects interesting for you?
- Would you like to try yourself again in writing projects?

Отже, участь у проєктній діяльності наряду з мовною, мовленевою, комунікативною, риторичною сприяє формуванню соціокультурної компетентності, підвищує рівень практичного володіння англійською мовою, формує навички самостійної роботи та ініціативності. Метод проєктів є надзвичайно ефективним для формування соціокультурної компетентності учнів ліцею, адже забезпечує реальну практику взаємодії, вимагає розуміння та поваги до культурних відмінностей, стимулює пошук, ознайомлення та відбір учнями додаткового матеріалу різної соціокультурної тематики.

ВИСНОВКИ

Процес формування соціокультурної компетентності для сучасної освіти залишається надзвичайно актуальним, оскільки сприяє формуванню соціокультурної компетентності, готує учнів до успішної співпраці з людьми різних культур, релігій, мовних середовищ і національностей.

Під час проведення нашого наукового дослідження нами було проаналізовано теоретичні та практичні аспекти формування соціокультурної компетентності на уроках англійської мови в ліцеї. Було розглянуто теоретичні засади процесу формування соціокультурної компетентності, визначено сутність понять «соціокультурна компетентність», «соціокультурна діяльність».

Аналіз стану проблеми формування соціокультурної компетентності у сучасній лінгводидактиці підтвердив актуальність питання. Нами було оцінено зміст підручників і посібників з англійської мови для учнів ліцею з точки зору їх потенціалу для формування соціокультурної компетентності на уроках англійської мови. Було проаналізовано зразки вправ та завдань, що сприяють процесу формування соціокультурної компетентності.

У ході наукового дослідження було розглянуто принципи соціокультурного підходу у навчанні англійської мови, що базується на нерозривному зв'язку мови та культури. Було досліджено ті навчальні методи, що найбільш ефективно забезпечують формування соціокультурної компетентності учнів ліцею на уроках англійської мови. Вивчені особливості лінгвосоціокультурних методик навчання іноземної мови, які спрямовані на розуміння учнями ліцею взаємозв'язку мови, культури та соціокультурного середовища, на використання аутентичних матеріалів та розвиток культурної компетентності. Було розглянуто

потенціал участі учнів ліцею у проєктній діяльності, що є надзвичайно ефективним для формування соціокультурної компетентності учнів ліцею адже забезпечує реальну практику взаємодії, вимагає розуміння та поваги до культурних відмінностей. Нами також були запропоновані елементи практичного матеріалу (розроблені фрагменти уроків, завдання, вправи) з формування соціокультурної компетентності учнів ліцею на уроках англійської мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексійчук І. М. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЛІНГВОСОЦІОКУЛЬТУРНИХ МЕТОДИК ДЛЯ ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТАРШОКЛАСНИКІВ. Освітній проект «На Урок» для вчителів. URL: <https://naurok.com.ua/osoblivosti-vikoristannya-lingvosociokulturnih-metodik-dlya-formuvannya-movno-kompetenci-starshoklasnikiv-149701.html> (дата звернення: 05.10.2023).
2. Басай Н. Особливості формування соціокультурної компетентності учнів початкової школи у процесі навчання іноземних мов : навч. посіб. 2-ге вид. Ужгород : Наук. вісн. Ужгор. нац. ун-ту, 2017. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/18246>
3. Басай Н. Розвиток соціокультурної компетентності учнів початкової школи на уроках іноземної мови. Педагогічні обрії. 2018. URL: https://lib.iitta.gov.ua/715159/1/Basai_PO518.pdf (дата звернення: 16.10.2023).
4. Бачинська Н. Я. Лінгвістичні основи формування соціокультурної компетенції студентів мовних спеціальностей засобами англійського фольклору. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. 2011. № 29. С. 18–21. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_5_2011_29_7. (дата звернення: 21.09.2023).
5. Беломестнова Н. А. Специфіка формування комунікативної компетенції на уроках англійської мови в початкових класах. Лінгводидактична підготовка сучасного вчителя початкової школи: Збірка наукових праць. . Херсон. 2016. С. 22–27.
6. Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ.

- класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів : Підручник. Ленвіт, 2013. 590 с.
7. Бігун О. М., Розсоха А. П. Комунікативний підхід у професійній підготовці майбутніх учителів англійської мови в початкових класах : навч.-метод. посіб. Переяслав-Хмельницький, 2019. 137 с.
 8. Біла В. М., Дерев'янка С. А. Формування соціокультурної компетенції учнів середньої і старшої школи засобами англійської мови. Таврійський вісник освіти. 2015. № 3. С. 192–198.
 9. Бориско Н. Ф. Діалог культур: необхідність, можливість і межі. Інноваційні підходи до навчання іноземних мов та культур у новому тисячолітті. Збірник тез доповідей міжнародної практичної конференції. 2002. С. 12–13.
 10. Булах Г. Формування соціокультурної компетенції під час вивчення іноземної мови. Deutsch. 2018. № 8. С. 17–23.
 11. Вітюк В. Основні шляхи формування соціокультурної компетентності учнів початкової школи. LIBNAS | LIBRARY PORTAL OF NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES OF UKRAINE. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILEA=&2_S21STR=rsev_2013_2013_60 (дата звернення: 06.10.2023).
 12. Волощук А. М. Лінгвокраїнознавча компетенція як складова професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. 2008. С. 133–135. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/2084/>
 13. Воробйова І. А. Формування соціокультурної компетенції учнів старшої школи засобами іноземної мови : Дисертація. 2003. 193 с.

14. Голованчук Л. П. Шляхи подолання негативних етнокультурних стереотипів у процесі формування соціолінгвістичної компетенції в учнів середніх навчальних закладів. *Іноземні мови*. 2007. № 1. С. 10–13.
15. Горошкіна О. Підручник як засіб формування соціокультурної компетенції учнів. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2010. № 22. С. 183–189.
16. Денисюк Л. В., Панасюк О. М. Компетентнісний підхід у навчанні іноземної мови у контексті Нової української школи. Актуальні проблеми філології та методики викладання гуманітарних дисциплін. *Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету*. 2019. С. 129–131.
17. Жеманова О. А. Соціокультурний підхід в вивченні іноземної мови в немовному виші. Підготовка фахівців на шляху євроінтеграції: проблеми та перспективи : матеріали XIII міжвуз. наук.-практ. конф. Дніпро, 2019. С. 101. URL: <https://dspace.dsau.dp.ua/handle/123456789/1535>.
18. Закір'янова І. Формування соціокультурної компетентності у майбутніх вчителів іноземної мови в процесі професійної підготовки : Дисертація. Київ, 2006.
19. Закон України від № 2778-VI «Про культуру». Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#Text> (дата звернення: 13.10.2023).
20. Калініна Л. В. Лінгвокультурний аспект формування комунікативної компетенції учнів початкової школи: монографія. Житомир : ЖДУ ім. І. Франка, 2012.
21. Киливник В. В. Соціокультурна компетентність як складова професійної компетентності майбутніх учителів англійської мови в

- процесі навчання. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. 2015. № 44. С. 172–175.
22. Кокоріна Л., Літунова М. Комунікативно спрямовані методи і прийоми навчання граматики англійської мови. Науковий збірник «Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка». 2020. Т. 3. С. 128–132.
23. Колодзько Т. М. Педагогічні умови ефективного формування соціокультурної компетенції учнів у процесі вивчення іноземної мови. Київ : НПУ, 2004.
24. Коломійчук І. М. Автентичні матеріали як ефективний засіб забезпечення соціокультурного спрямування процесу навчання іноземної мови. Bulletin of alfred nobel university. series "pedagogy and psychology". 2017. № 13. С. 102–105.
25. Концепція компетентнісно орієнтованого навчання іноземних мов учнів початкової школи : В. Г. Редько та ін. Київ : ТОВ «КОНВІ ПРІНТ», 2018. 36 с.
26. Корейба І. В. Формування в учнів соціокультурної компетенції на матеріалі англомовних текстів. Київ : Каравела, 2006.
27. Кочубей Н. Соціокультурна діяльність : навч. посіб. 2019. 3 с.
28. Кучерук О. Соціокультурний розвиток учнів як лінгвометодична проблема. Українська мова і література в школі. 2014. № 2. С. 2–7. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/20571976.pdf> (дата звернення: 06.10.2023).
29. Лещенко В. Формування країнознавчої та лінгвокраїнознавчої компетенцій на заняттях «Практичний курс іноземної мови» у

- немовних ВНЗ. Вісник психології та педагогіки. URL: <https://www.psyh.kiev.ua> (дата звернення: 10.10.2023).
- 30.Лещук Г. В. Особливості соціокультурної діяльності як фактора соціально-виховного впливу на особистість. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2019. С. 98–101.
- 31.Липшиць Л. Формування соціокультурної компетентності майбутніх судноводіїв міжнародних рейсів у процесі вивчення англійської мови. Педагогічний альманах. 2012. № 15. С. 178–182.
- 32.Лисенко Г. Формування соціокультурної компетентності студентів у процесі вивчення іноземної мови. <https://elibrary.kubg.edu.ua>. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/5885/1/h_Lysenko_VPP_13_GI.pdf (дата звернення: 09.10.2023).
- 33.Мармуль М. Формування соціокультурної компетенції у процесі вивчення іноземної мови. Вісник Львівського університету. 2000. № 21. С. 211–218.
- 34.Маркобок Ю. В. Використання автентичних матеріалів для формування комунікативної та соціокультурної компетенції старшокласників на уроках англійської мови. Таврійський вісник освіти. 2012. № 1. С. 137–144.
- 35.Мелько Л. Розвиток інформаційного суспільства : Колект. монографія. «Ун-т економіки та права «КРОК», 2013. Т. 10 : Роль країнознавчих проєктів у формуванні полікультурної компетентності студентів-міжнародників.
- 36.Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах : Підручник / О. Бігич та ін. Київ : Ленвіт, 2002.
- 37.Метод проєктів : особливості застосування в початковій школі. Посібник для вчителів початкових класів, слухачів курсів підвищення кваліфікації, студентів педагогічних факультетів

- вищих навчальних закладів. Київ : Київ. міськ. пед. ун-т ім. Б. Д. Грінченка, 2009. 42 с.
38. Мороз Л. Вивчення лінгвокраїнознавчого аспекту в процесі оволодіння іноземними мовами. Нова педагогічна думка. 2014. № 2. С. 40–46.
39. Мороз Л., Пашко І. Соціокультурний аспект у вивченні іноземної мови як чинник розвиваючого навчання. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. 2009. № 46. С. 38–42.
40. Найдъонов І. Болонський процес: культурологічні парадигми. Освіта і управління. 2004. Т. 7, Ч. 2. С. 60–66.
41. Нацюк М. Методика формування лінгвосоціокультурної компетентності у майбутніх учителів англійської мови в читанні художньої літератури. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка. 2017. № 4. С. 89–92.
42. Ніколаєва С. Ю. Сучасна технологія навчання іншомовного матеріалу в середніх навчальних закладах. 2-ге вид. Київ : Ленвіт, 1996. 96 с.
43. Овчарук О. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах : підручник. Київ : Ленвіт, 2002. 328 с.
44. Огієнко О. І. Соціокультурна компетентність у професійній підготовці майбутнього фахівця. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2013. С. 368–375.
45. Пасічник О. ДИДАКТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ЗМІСТУ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЯК КОМПОНЕНТА ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ. Ukrainian Educational Journal. 2021. № 3. С. 35–44.
46. Павліченко О. Д. ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

- В ЛІЦЕЇ Магістерські студії. Альманах. Вип. 23. 2023. Херсон. Івано-Франківськ. ХДУ, 2023. 64–67 с.
- 47.Пентилюк М. І. Когнітивно-комунікативна модель удосконалення професійної культуромовної компетентності студентів філологічного профілю. Наукові записки. 2013. № 40. С. 160 – 165.
- 48.Першукова О. Міжкультурність та багатомовність як напрями модернізації змісту мовної освіти школярів у Європі. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. 2014. № 119. С. 198 – 202.
- 49.Редько В. Г. Конструювання змісту шкільних підручників з іноземних мов: теорія і практика: монографія. Київ: Педагогічна думка, 2017. 628 с.
- 50.Редько В. Г., Полонська Т. К., Басай Н. П. Лінгводидактичні засади навчання іноземної мови учнів старших класів загальноосвітніх навчальних закладів. Навчально-методичний посібник. 2013. С. 260.
- 51.Семигіна Т. В., Мигович І. І. Вступ до соціальної роботи. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Академвидав, 2005. 300 с.
- 52.Солопун Є.В. Соціокультурний аспект викладання англійської мови та його роль у практичній роботі учнів. <https://www.narodnaosvita.kiev.ua>. URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=4233 (дата звернення: 07.10.2023).
- 53.Соціальна педагогіка. Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Соціальна_педагогіка (дата звернення: 25.09.2023).

- 54.Стойко С. Реалізація комунікативного підходу в навчанні іноземних мов. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. 2009. № 85. С. 220–223.
- 55.Усик О. Ф. Формування соціокультурної компетентності студентів філологічних спеціальностей у процесі вивчення гуманітарних дисциплін : Дисертація. Київ, 2010. 275 с.
- 56.Федоренко Ю. Формування у старшокласників комунікативної компетенції в процесі вивчення іноземної мови : Дисертація. Луцьк, 2005. URL: <http://reposit.nupp.edu.ua/handle/PoltNTU/9974> (дата звернення: 04.10.2023).
- 57.Фоменко Т. М. Визначення поняття «соціокультурна компетентність» у сучасній парадигмі вищої освіти. Засоби навчальної та науково-дослідної роботи: збірник наукових праць. 2014. С. 149–156.
- 58.Чернуха Н., Мурзіна А. Умови формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів філологів. Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. 2009. № 9. С. 165–173.
- 59.Щербина-Яковлева О. Поняття соціокультурної діяльності: філософські та культурологічні виміри. Світогляд - Філософія - Релігія. 2017. № 12. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/65820> (дата звернення: 09.10.2023).
- 60.Chiu C.-y, Hong Y. Cultural competence: Dynamic processes. In Elliot A., Dweck C. S. (Eds.), Handbook of motivation and competence (pp. 489-505). New York, NY: Guilford.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

61. Look back at Prince Philip's 73-year royal love story with Queen

Elizabeth II. Daily American. URL:

<https://www.dailyamerican.com/story/entertainment/celebrities/2021/04/09/prince-philip-queen-elizabeth-love-story-royal-relationship/7155388002/>